

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 12

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1766 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 7-dekabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

Yashil

IQTISODIYOT

va

TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayeich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Геоэкономические аспекты проекта железной дороги «Китай – Кыргызстан – Узбекистан»: вызовы и перспективы	18
О.К. Абдурахманов, А.С. Камалов	
Soliq to'lovchilar tomonidan soliqlarni yashirishni oldini olish masalalari	24
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich	
Moliyaviy xavfsizlik va iqtisodiy barqarorlik o'rtasidagi bog'liqlik	30
Axmedov Bezzod Shuxratovich	
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning iqtisodiyot taraqqiyotidagi roli	34
Mamatov Baxadir Safaralievich	
Milliy iqtisodiyotda xususiy sektorni rivojlantirishning mulk kapitallashuviga ta'siri	40
Norboyev Odil Abrayevich	
Возможные пути применения ии при подборе персонала в нефтегазовые компании Узбекистана	49
Эльбек Олимович Амирханов	
Sug'urta kompaniyalarida moliyaviy oqimlarni boshqarish tizimini takomillashtirish masalalari	53
Qarshiyev Otabek Abdullayevich	
Экономические предпосылки формирование социальных издержек как результат воздействия экологических факторов	57
Сеитова Лейла Пулатовна	
Геологические и гидродинамические аспекты месторождений углеводородов в зеленой экономике	68
Турдиев Шохжахон Шермадат угли	
Управление процессом снижения транзакционных издержек в условиях экологизации экономики	74
Ходжаева Нодирахон Абдурашидовна	
Yashil texnologiyalarga investitsiyalar – yashil iqtisodiyot istiqboli	79
Yuldashev Mutalib Ibrohimovich	
“Yashil iqtisodiyot”ga o'tish orqali barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashning mintaqaviy jihatlari	83
Samiyeva Gulnoza Toxirovna	
Sotish jarayoni buxgalteriya hisobida moliyalashtirishning salmoqli komponenti va qaytarish huquqi	89
Sattorov Toxir Tolmas o'g'li	
Raqamli transformatsiya korxonalarning ishlab chiqarish samaradorligiga ta'siri	99
Vafoyeva Dilafruz Ikomovna	
Oliy ta'lim muassasalarining media imiji va unga rakamli transformatsiyaning ta'siri	104
Nazarov G'ulom Akmal o'g'li	
Oliy ta'lim tashkilotlarida xodimlar bilan ish haqi bo'yicha hisob-kitoblarni takomillashtirish	109
Abdumajitov Shaxobiddin Shamsiddin o'g'li	
O'zbekistonda yashil transport tizimiga o'tish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar va rivojlantirishning istiqbollari	116
Yuldashev Farhodbek Abdumutalibovich	
Application of social media marketing in the world experience	120
Musayeva Shoira Azimovna	
Xitoyning ta'minot zanjirlarini boshqarish tajribasidan foydalanisafzalliklari	125
Hislatxonova Madinaxon Avazxon qizi, Abduraimova Azizaxon Dilmurod qizi, D.N.Ishmanova	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda ishbilarmonlik muhitining moderator roli	130
Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna, Abduvohidov Behzod xxx	

“Yoshlar daftari” loyihasi asosida daromadlilikni ta’minlash masalalari	136
Murodova Mohigul Chori qizi, Baxromov Umidjon Ulug’bek o’g’li	
Основопологающие принципы разработки концепции конкурентоспособности страховых компаний	143
Азимжон Мелиев Муродулло угли	
Формирование инклюзивных психологических процессов под влиянием эзотерических факторов.....	148
Исаев Кобилжон Абдукодирович	
Foyda soliqlari (12-son bixs) buxgalteriya hisobining xalqaro standartini respublikamiz amaliyotiga transformasiya qilishdagi vazifalar.....	153
Rizaev Xushnud Namazovich	
Iqtisodiy tizimda budget daromadlarini shakllanishining ilmiy-nazariy va konseptual asoslarining ahamiyati.....	158
Yusupov Ruslan	
Biriktirilgan va tartibga soluvchi soliqlarni taqsimlashning xorijiy davlatlar tajribasi tahlili	165
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
Turizm sohasini davlat tomonidan qo’llab-quvvatlashning tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish	177
Abdusalomov Jamshid Abdusalomovich	
Ishlab chiqarish korxonalarining eksport salohiyatini oshirish imkoniyatlari.....	181
Adashev Azimjon O’rinboyevich	
Bozor muvozanati. Talab va taklif tushunchasi.....	186
Ollokulova Feruza Mansurovna, Boborahmatova Shohsanam Ibodullo qizi	
Mahsulot(ish, xizmat) ishlab chiqarish hajmining tahlili metodologiyasi	190
Abdujabbarova Ma’mura Toshmuxamadovna, Ergashov Shohruh Rustam o’g’li	
Korxonaning moliyaviy barqarorligi.....	196
Ollokulova Feruza Mansurovna, Choriyrov Behruz Ilhom o’g’li	
Sirdaryo viloyati investitsion faolligini oshirishning o’ziga xos xususiyatlari.....	199
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	
O’zbekistonda innovatsion siyosatni amalga oshirish usullari va yo’nalishlari.....	205
Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Iqtisodiy o’sish va kengaytirilgan takror ishlab chiqarish o’rtasidagi bog’liqlikning nazariy asoslari.....	210
Uskenbaeva Dilnoza Boxodir qizi	
O’zbekiston mahallalarida tadbirkorlik subyektlarini rivojlanish bosqichlari	215
Ashurov Muhammadjon Murodovich	
O’zbekiston respublikasi mahallalarida kichik biznes subyektlarining moliyaviy barqarorligi	221
Ahmadjonov Farhodbek Akromjon o’g’li	
Turizmni rivojlantirishda oziq-ovqat xizmatlarining samaradorligini oshirish va O’zbekistonda turistlarga ovqatlanish xizmatlarini takomillashtirish mexanizmlari	226
Maxmadiyeva Charos Xayrullayevna, Amiriddinova Muslima Zayniddin qizi	
Моменты приращений и периода регенерации обобщенных регенерирующих случайных процессов в системе массового обслуживания m/g/1 с полумарковским поступлением требований	231
Рахимова Гулноза Гафуровна	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini rivojlantirishda mikromoliyalashtirishning rolini oshirish yo’llari	239
Tojiyev Javlonbek Rustamovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida o’zbekistonda soliq tizimi xavfsizligini ta’minlash	244
Tashmuxeimova Yayra Atxamovna	
Sug’oriladigan tomorqa xo’jaliklarida yer maydonlaridan samarali foydalanish usullari	249
Haydarov Zafar Qahramonovich	

Управленческий учет как инструмент достижения устойчивого развития и реализации экологически ответственных инициатив.....	256
Максудова Шахзода	
Investitsiya va uning iqtisodiyotdagi o'rni	266
Usmonova Shaxrinov Ilhom qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
Dual ta'limni joriy qilish metodologiyasi va psixologik jihatlari	271
Siddiqova Sadoqat G'afforovna	
O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirishda xorijiy investorlarni jalb etish maqsadida investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish yo'llari	276
Po'latova Sug'diyona Iskandar qizi, Rahmatullayeva Ahdiya Ja'farovna, Choriyeva Mohichehra Oybek qizi	
Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlarini O'zbekiston Respublikasida qo'llashning ahamiyati va dolzarbligi.....	280
Nurmatov Zuhridin Shavkat o'g'li	
Meva sabzavot kooperatsiyasi rivojlantirish usullari.....	284
Umrzoqov Jonibek Baxtiyor o'g'li, Sobirova Marxabo Xaitovna	
Madaniy meros tadqiqotlarining rivojlanish manzarasi (bibliometrik tadqiqot)	289
Qilichov Muhiddin Husniddin o'g'li, Sharofiddinov Shohabbos Xayrullayevich	
Raqamli iqtisodiyotning mamlakatimizdagi roli va ahamiyati.....	295
Nazarova Shaxodat Ravshan qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
The role of smart manufacturing in cost reduction and labor market transformation.....	300
Makhbuba Rakhmonova Shukhratovna, Ollokulova Feruza Mansurovna	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	304
Javxarov Alisher Bahodirovich	
Iqtisodiyotni modernizatsiya qilish sharoitida ijtimoiy qishloq xo'jaligining roli.....	308
Hamrayev Kozim	
Integratsion mahsulot ishlab chiqarishga asoslangan korxonalarni boshqarish	312
Tursunova Zarnigor Rustamovna	
Efficient use of energy resources in the agricultural field, electrification of the field	317
Sobirova Tursunoy	
Страхование как одна из форм защиты интересов хозяйствующих субъектов	323
Тулаев Дилшод Юсуфович	
O'zbekiston respublikasida meva sabzavotchilik mahsulotlari ishlab chiqarishning statistik tahlili	327
Anorboyeva Baxtijamol Daniyar qizi	
Ipoteka kreditini qayta moliyalashtirishning asosiy modellari	334
Rasulov Doniyor Dilmurod o'g'li	
Mamlakatimizda ipoteka kreditlarini rivojlantirish va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini shakllantirish yo'llari	340
Tohirov Muhammad Bobur Tohir o'g'li	
Qishloq joylarning tasnifi, shakllari, funksiyalari va rivojlanish yo'nalishlari.....	345
Tursunpo'latov Farxodjon Xoshimjon o'g'li	
Анализ современных стратегий газовых компаний и государственных учреждений	349
Хамитов Фахри Махмут угли	
"O'zbekneftgaz" aj ga kiritilayotgan investitsiyalar va energetika sohasidagi iqtisodiy ko'rsatkichlarning samaradorligini oshirishdagi tahliliy natijalar.....	354
Yuldoshev Sobir Fayzullayevich	
Statistik tahlil yordamida sanoat korxonalari raqobatbardoshligini oshirish	362
Jalolov Ilhomjon Isomiddinovich	
Statistik tahlil yordamida sanoat korxonalari raqobatbardoshligini oshirish	362
Jalolov Ilhomjon Isomiddinovich	
Inklyuziv turizm destinatsiyalarini shakllantirishning mohiyati, mazmuni va nazariy asoslari.....	369
Bekzod Sherzodovich Sharipov	
Iqtisodiyotni rivojlanishida oliy ta'lim muassasalarida samarali xizmat ko'rsatish yo'llari.....	377
I.Levakov	

Mamkatimizda sanoat tarmog'ini rivojlantirishda kichik biznesning o'rni va ahamiyati	382
A.O'tbosarov	
Xalqaro biznes va xalqaro turizm tendensiyalari.....	386
Xalilova Gulnoza Nurullo qizi	
The use of marketing research in marketing activities of enterprises	391
Mamatkulova Shoira Djalolovna	
Iqtisodiy masalalarni yechishda zamonaviy dasturiy vositalardan va standart funksiyalardan foydalanish.....	396
Ismanova Klara Do'lanboyevna	
O'zbekistonda mehnat resurslari bandligini ta'minlashda faol bandlik siyosatini amalga oshirishning ustuvor yo'llari.....	402
Rasulov Shavkat Sharof o'g'li	
Qurilish korxonasining iqtisodiy tahlili.....	407
Ibragimov Qobil To'xtamishovich	
Стимулирование привлечения инвестиций и создание благоприятного инвестиционного климата.....	410
Матчанов Умирзак Сейтжанович	
Tijorat banklarning moliyaviy faoliyatida yuzaga keladigan xavf-xatar va uning mohiyati	416
Rashidov Raximjon Iskandarovich	
Sug'urta sohasini raqamlashtirish biznes jarayonlarini rivojlantirish yo'li sifatida.....	422
Kucharov Murod Baxtiyorovich	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish hajmini modellashtirish va prognozlashda ARIMA modelidan foydalanish imkoniyatlari	426
Kenjayev Toshbolta Aminovich, Turayev Baxtiyor Ergashevich	
Innovatsion faoliyatni amalga oshirishda tadbirkorlik subyektlari duch keladigan muammolar tahlili.....	437
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li	
Aksiyadorlik jamiyatlar moliyasini samarali tashkil etishda korporativ boshqaruvning takomillashtirish masalalari	440
Sernayev Akbar Aqmirzayevich	
Mahalliy budjetlarning moliyaviy mustaqilligini ta'minlashning ilg'or xorij tajribalari	445
Inogamov Xayot Ilyasovich	
Innovative approaches in tourism business management	450
Mamatkulova Nadira Makkamovna, Azimov Azizxon Sherzodjon ugli	
Davlat boshqaruvi organlarida xodimlar karyerasining turlari, zamonaviy tendensiyalari va xususiyatlari	455
Ochilov Akram Odilovich, Salimov Muhammadbobur Qodir o'g'li	
Oziq-ovqat mahsulotlari bozorini rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmlari.....	458
Daminova O'g'iloy Mirzaqul qizi	
Tijorat banklarining kredit portfelini samarali boshqarish asoslari va takomillashtirish istiqbollari.....	463
Ruzimuratov Olimjon Baxtiyor o'g'li	
O'zbekistonda pensiya tizimini islohot qilish zarurligi	468
Zokirova Gavxar	
Yo'l qurilish tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash: imkoniyatlar va chora-tadbirlar	473
Raximov Dilshodjon	
O'zbekistonda davlat tuzilmalari faoliyatini raqamlashtirishning strategik istiqbollari.....	478
Safarova Dilshodaxon Eshmuxammadovna	
Mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilishni takomillashtirish	484
Ravshanova Muxtarama Yusup qizi, Ollokulova Feruza Nansurovna	
Iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlashda kichik tadbirkorlikning roli	487
Baeva Shaxzoda Xabibullaevna	

Sun'iy intellekt turlari va uni o'zbekistonda qo'llanishi	493
Shoxjaxon Usmanbekov Doniyor o'g'li, Ulug'bek Xudniddinov Ziyovuddin o'g'li, Abduhakim Yuldashev	
Iqtisodiy resurslar samaradorligining sanoat korxonlaridagi ahamiyati.....	497
Isroilov Xusanboy Ibrohimjon o'g'li	
Xalq ta'limi tizimi muassasalarida budjetdan tashqari mablag'lar hisobini takomillashtirish.....	502
Norbekov Davronbay Eshmurodovich	
Идентификация коэффициентов вейвлет анализа с помощью ядра интегральной модуляции	507
Норалиев Сардор Нурислом угли, Нормуродов Садриддин Салим угли	
Iqtisodiyot transformatsiyalashuv jarayonida korxonalar faoliyatiga raqamli texnologiyalarni joriy etishga investitsiyalarni jalb qilish	513
Sotiboldiyev Xayitboy Abdullajon o'g'li	
Ayollar tadbirkorligini rivojlanish tendensiyalari	519
Kamoldinova Nargiza Anvarovna	
Paxta tozalash texnologik mashinalarining tozalash jarayonini modellashtirish.....	524
Urinov Adxamjon Akbarovich	
Hududda klaster siyosatini rivojlantirish asosida sanoat korxonalarining iqtisodiy barqarorligini ta'minlash.....	528
Alijonov Raxmatillo Avazbek o'g'li, Muminova Elnoraxon Abdukarimovna	
Integratsiyalashgan logistika tizimlarida moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirish.....	534
Maxmudov Samariddin	
Kasalliklarni erta aniqlash imkoniyatlarini oshirishda zamonaviy dasturiy ta'minotning roli	543
Mamatov Maxtumquli Jumanazarovich	
Banklar tomonidan uy-joy qurilishini moliyalashtirishda "jamg'arma kassa" metodi.....	546
Ziyayev Azamat Mirza o'g'li	
O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tish yo'llari va ustuvorliklari	551
Mamatova Fotima Abdusalomovna	
O'zbekistonda internet dokonlarini istiqbolini yoritish	557
Atanazarova Mashhura Xurmat qizi, G'ulomiddinov Xusanjon Xamdamjon o'g'li, Yuldashev Abduxakim Abdukarimovich	
Влияние цифровых маркетинговых стратегий на развитие рынка туристической индустрии узбекистана и его перспективы	561
Исмаилова Сайера Улугбековна	
Intensiv bog'lar barpo qilishning iqtisodiy samaradorligi.....	566
Mirzayev Alisher Sabirovich	
Raqobat kurashi sharoitida dunyo hududlarida turizmni rivojlantirish jarayonlari va yo'nalishi.....	570
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
Yer osti suv olish inshootini funktsionallashtirish jarayonini simsiz sensor tarmog'i asosida marshrutlash jadvalini qurush	574
Aytanov Anvar Kidirbaevich, Baxitjanova Kamshat Jambil qizi	
O'zbekiston respublikasida yashirin iqtisodiyot hajmini baholashning statistik tahlili.....	580
Djanadilov Shaxboz O'ktamovich, Irismatov Humoyunmirza Fahritdin o'g'li	
O'zbekistonda pensiya tizimini islohot qilish zarurligi.....	588
Zokirova Gavxar	
Investitsiyalar-tarmoq iqtisodiyotini rivojlantirishning muhim omili: To'qimachilik va tikuv trikotaj sanoati misolida.....	593
Sharofiddinov Shohrux Ulug'bek o'g'li	
Kichik va o'rta biznes rivojlanish tendensiyasi, yaratilgan shart-sharoitlar va muammolar: O'zbekiston va Qozog'iston misolida.....	599
Tojiyev Abror, Raxmonaliyev Abbos	
Mintaqalarda sanoat aglomeratsiyalarni shakllanishi.....	605
Malikov Zuhriddin Vohidovich	

Tadbirkorlik faoliyatidagi moliyaviy risklar va ularni sug'urtalash masalalari	609
Shuxrat Jalolidinovich Mamadjanov	
Цифровой маркетинг	613
Амангалиева Молдир, Икромов Бехруз, Абдухаким Юлдашев Абдукаримович	
Fiskal siyosatning barqaror iqtisodiy o'sishga ta'siri	621
Saydakbarova Madinaxon Anisbekovna	
O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotini inklyuziv rivojlanish darajasini baholash.....	627
Asqarova Mavluda Turabovna	
Tijorat banklarida faktoring operatsiyalari hisobini moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida yuritish istiqbollari	633
Muradova Muborak Yusufjanovna	
Tadbirkorlarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari asosida ularni innovatsion faoliyatini rag'batlantirish.....	638
Daniyarov Kuatbay Dauirxanovich	
Sun'iy intellekt va uning mehnat bozoriga ta'siri	642
Amanov Otabek Amankulovich	
Amarantning mahalliy navlari kunjarasi tarkibidagi pektinni aniqlash	647
G.A.Rustamova, N.X.To'xtaboyev	
Kreditlash jarayonida tijorat banklarining mobil ilovalar orqali innovatsiyalari	652
Latipova Lola Ilhomovna	
Biznes tashkilotlarining moliyaviy hisobotlari maqsadi, tarkibi va biznes qarorlarda qo'llanilishi	658
Misirov Asliddin Mamasobirovich, Turabekov Bekali	
Korxonalar ishlab chiqarish potensialidan foydalanishning optimallashtirish yo'llari	663
Jalilov Bahrom Sotiboldievich	
Yashil iqtisodiyot ko'rsatgichlarini ekonometrik tahlil qilishda dinamik modellardan foydalanish.....	667
Muradov Rustamjon Sobitxonovich	
Ekoturizm tadqiqot yo'nalishlari - bibliometrik tahlil.....	671
Xayrullayeva Nilufarbegim Nematillo qizi	
Uzum qurutishda mahsulot chiqish miqdori, muddati va sifatiga blansirovkaning o'rni	677
Sayfullayeva Nazokat Qobuljonovna	
Эффективное страхование рисков проектного финансирования	681
Гулираъно Носирова Абдулазиз кизи	
Kichik biznes raqobatbardoshligini oshirishda raqamlashtirishning ta'siri.....	685
Melibaeva Gulxon Nazrullaevna	
O'zbekistonda ishsizlikni kamaytirish va bandlik darajasini oshirish orqali barqaror iqtisodiy rivojlanishga erishish yo'llari	693
Botirova Sarvinoz Boburjon qizi	
O'zbekiston sug'urta bozorida anderrayting xizmatini takomillashtirish yo'llari.....	699
Mirzoyev Sayfullo Fayzulloevich	
Подходы к оценке стоимости бизнеса, их преимущества и недостатки	704
Муратов Абдулазиз Уктамович	
Barqaror rivojlanishni ta'minlashda inson kapitalining ahamiyati.....	709
Nazarova Gulhayo Ikrom qizi	
Kichik biznes subyektlari faoliyatini rivojlanishida eksport sohasini o'rni.....	717
M.A.Ibroximov	
Технология подготовки и сушки моркови.....	721
Худайбердиев Тохиржон Латифович	
Kasbiy ta'limda malakali kadrlar tayyorlash tizimini xalqaro tajriba asosida takomillashtirish.....	725
Ulug'bek Toshev Jabborovich, Zarrina Narziyeva Islomovna	
Определение экономической эффективности предприятия, методы её оценки и способы повышения производства	729
Нелюфар Умаровна Дадабаева	

Korxonaning eksport salohiyatini oshirish yo'llari	737
Ishmanova D.N., Tojiev F.S., Khujaeva K.K.	
Chakana savdo rivojlanishining rivojlangan mamlakatlar iqtisodiyotini shakllanishidagi roli	743
Abdullayev Firdavs Sanjar o'g'li, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekistonda sanoat sohasining rivojlanishi va aholi bandligi	748
Xalmuratov Zakirjan Mekkamovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida to'qimachilik korxonalarini rivojlanishining prognoz ssenariylari	751
Jo'rayev Ilhomjon Kamoliddinovich	
Kam ta'minlangan oilalarda daromadlarni oshirish va xususiy tadbirkorlik korxonalarining o'ziga xos tomonlari.....	757
N.N.Tursunov	
Kichik tadbirkorlik subyektlarini soliqqa tortish mexanizmlarini aniqlash masalalari	762
A.I.Akbarov	
Kichik biznes subyektlarining eksport salohiyatini oshirishda davlatning o'rni	767
Z.Rahimova	
O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash masalalari	772
R.K.Usmanov	
Tibbiyot muassasalarida moliyaviy resurslarni shakllantirish xususiyatlari	776
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tadbirkorlik faoliyati va uning iqtisodiyotga qo'shadigan hissasini oshirishda ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanish university of business and science	782
I.M.Kamoliddinov, G.X.Dadajanova	
Agro turizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari	787
Yaxshilov Jo'raqul Rahmiddin o'g'li, Farhod Mahmudovich Tirkashyev	
Bilvosita soliqqa tortish nazariyasi	791
Ergashev Ilxomjon Obodovich	
Значение удобрений в минерализации гумуса и мобилизации азота старообрабатываемого светлосерозема	795
Хакимов Шавкатжон Закирович	
Budjet subsidiyalaridan energetika sohasida foydalanish amaliyoti	800
Madreimov Aytbay Orazbaevich	
Paxta – to'qimachilik klasterlari doirasida bog'dorchilik klasterlarini rivojlantirish yo'nalishlari	804
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
Sport sohasini moliyalashtirishda xorijiy davlatlar tajribasi	812
M.N. Mamatov	
Moliyaviy instrumentlarning hisobi va audit masalalari	816
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich	
Kichik biznes korxonalarida ta'minot zanjiri tizimidan foydalanishning uslubiy asoslari	824
Abduvaxobov Boburmirzo Botirovich	
Xalqaro valyuta fondi ko'rsatkichlari asosida mamlakatdagi joriy iqtisodiy holatni baholash	828
Askarova Mavluda Turabovna, Jalolova Madina Shopo'lat qizi	
Effectiveness of modern methods in the development of transport systems.....	834
Fayzullaev Javlonbek Sultanovich	
Kichik biznesni innovatsion rivojlanishida infrastrukturaning o'rni university of business and science	839
O.X.Ergashev, E.N.Nosirov	
Hududlarni rivojlantirish bo'yicha investitsiya loyihasi ko'rsatkichlari tizimining funktsional jihati	843
I.E.Kenjaye	

Ekologik muammolarni atrof-muhitni himoyalashga ixtisoslashgan ijtimoiy tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish orqali bartaraf etish yo'llari.....	850
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li	
Sanoat tarmoqlarida eksportni diversifikatsiyalash: strategiya va tahlil	856
K.M. Umarkulov	
Развитие и управление рынком капитала в цифровой экономике – проблемы и современные решения	861
Киличева Ф.Б., Бозорова О.Р.	
Перспективы развития железнодорожный транспортной системы Республики Узбекистан в условиях зеленой экономики	867
Мухамедова Ситора	
Sug'urta korxonalarida xususiy kapital hisobini takomillashtirish	871
Shirinov Uchqun, Najimova Nigora	
Banklarning moliyaviy baqrqarorlik ko'rsatkichlari orqali ularning reytingini aniqlash yo'nalishlari	874
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Investment funds and their types	879
Sultanboeva Munira Bakhodirovna	
Baliqchilik sohasini rivojlantirishda xorij tajribalari va ulardan samarali foydalanish	886
Matmuratova Nigora Ruzmatovna	
Рынок труда и строительная индустрия узбекистана в условиях демографического роста и урбанизации	891
Тула Нодирбек Баходир угли, Махмутходжаева Луиза Сайфуллоевна	
Kichik biznesni rivojlantirishda bank xizmatlarining o'rni va ahamiyati.....	898
Umirzoqov Faxriddin Farhodovich	
Raqamli iqtisodiyotda iqtisodiy o'sishga ta'sir qiluvchi omillarning empirik tahlili	901
Abdullayev Suyun Artikovich	
Цифровая трансформация услуг в сельской местности в условиях современного развития.....	906
Халимов Шахбоз Халимович	
Tijorat banklarida muammoli aktivlarni qisqartirish imkoniyatlari va ulardan foydalanish natijalari.....	910
Maqsudov Bunyod Abdusamat o'g'li	
Практические аспекты реализации инициативного бюджетирования в Республике Узбекистан.....	915
Нурмухамедова Барно Исмаиловна, Урунова Гульнора Чарикулиевна	
O'zbekistonda milliy ko'p o'lchovli kambag'allik indeksini ishlab chiqish	922
Urazbayev Raxmatjon Otajonovich	
Mulkiy soliqlarning hududlar iqtisodiy o'sishiga ta'siri.....	934
Aliyarov Olim Abdug'aparovich	
Bozor mexanizmlarini davlat tomonidan tartibga solish zaruriyati va ziddiyatlari	941
Amonov Mehriddin Oromiddinovich	
To'dako'l suv omboridagi kumush tovonbaliqning (Carassius Gibelio) "truss-protocol" bo'yicha tahlil ko'rsatkichlari	946
Hakimova Ruxsatoy Begmurodovna, Umarov Husan Laziz o'g'li	
O'zbekistonda raqamlashtirish va ta'lim orqali ishchi kuchi samaradorligini oshirish yo'llari	951
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich	
Pul oqimlari hisobotini tahlil qilishning strategik ahamiyati	958
Karimov Eminjon Gapardjonovich	
O'zbekiston farmatsevtika sohasida ERP tizimining afzalliklari.....	963
Mirzakarimova Maftuna Baxromjon qizi	
The content and essence of entrepreneurship and its categorization.....	969
Nasriddinov Qobilbek Qurbonbekovich	

Mehnat migratsiyasi: sabab va oqibatlar.....	974
Djurayev Olimjon Narkulovich	
Mintaqa iqtisodiy – ijtimoiy rivojlanishida erkin iqtisodiy zonalarining tutgan o‘rni.....	979
Ataismatov Iqboljon Zumratjonovich	
Tadbirkorlik universitetlarida moliyaviy mablag‘larni jalb etish mexanizmlarini takomillashtirish yo‘llari.....	984
Xojayev Azizxon Saidaloxonovich	
Davlat-xususiy sheriklik asosidagi loyihalar iqtisodiy samaradorligini baholash.....	991
Mengnarov Adham Ergashovich	
Halqa tukli matolarini ishlab chiqarish jarayonining ilmiy tahlili.....	998
Mamadaliyeva Dildora Abdulmalikovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatida logistika xarajatlarini optimallashtirish strategiyalari va zamonaviy yondashuvlar	1002
Alimov Muhammadbobur Ibrogimovich	
Real vaqtda yuz qiyofasi orqali hissiyotni tahlil qilish algoritmi.....	1008
Tursonbadalov Umid Abdulmalikovich, Xolboyev Alisher Boboxon o‘g‘li, Chorshanbiyeva Marjona Zavqiddinovna	
Kichik biznesning iqtisodiy salohiyatidan foydalanishda mahalliy resurslardan foydalanish masalalari.....	1014
Ubaydullayev Akmal Tulkinboyevich	
Mamlakatimiz iqtisodiy tayanchi sifatida tadbirkorlik faoliyatini yuksalishtirish.....	1019
Mamajonova Gulbaxor Toxirjon qizi	
Yashil iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirishning xorij tajribasi: nazariya, amaliyot.....	1023
Komilova Nilufar Karshiboyevna	
Korxona faoliyatini tizimli boshqarishni nazariy asoslari.....	1029
Tursunov Sherzod Abduqodirovich, Aliyeva Nodiraxon Abdumalikovna, Axmedov Jahongir Baratovich	
Ta‘lim tizimida budjet mablag‘larining maqsadli sarflanishi nazorati	1034
Xaydarov Baxrom Xolmuradovich	
Kichik biznes subyektlari eksport falohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish	1038
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	
Ochiq-yer osti usulida qazib olinadigan tog‘li hududlardagi ruda konlari zahiralarini tizimlashtirish	1042
I.T. Mislibaev, Sh.T. Tadjiev, M.J. Normatova, M.Sh. Ochilova	
Xizmat ko‘rsatish sohasini davlat tomonidan qo‘llab quvvatlash mexanizmlari	1046
Ergashev X.X., Xabibullayev A.X., Axmedov I.I.	
Raqamli marketingning mamlakatimizdagi hozirgi holati va uni rivojlanish yo‘llari	1050
Kesinboyeva Rukhshona, Tozaboyeva Guli, Yuldashev Abduhakim	
Mintaqa turizm salohiyatini oshirishda muzeylar rolini oshib borishi va ularning faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	1055
Ro‘zmetov Baxodir Shomurotovich	
Mamlakatimizda yakka tartibdagi tadbirkorlikga aylanma soliqning chegaraviy miqdorining ahamiyati.....	1061
Saidrasulov Ibrohim Ixtiyor o‘g‘li	
Buyuk britaniyada ta‘lim tadbirkorligi: innovatsiyalar, edtech va iqtisodiy samara.....	1065
Abdusattorov Sodiqjon Hakimjon o‘g‘li	
Turli mamlakatlarda oliy ta‘limni moliyalashtirish yo‘llari.....	1070
Umarova Moxigul Maxmayunus qizi, Sultonboeva Munira Baxodirovna	
Mamlakatimizda kripto-aktivlar aylanmasi sohasida xizmatlar ko‘rsatuvchi provayderlar faoliyatini tartibga solish amaliyoti tahlili	1075
Abdurahmonov Baxriddin Abdumannon o‘g‘li	
Farmasevtika tarmog‘ida innovatsiyalarni qo‘llashning iqtisodiy ahamiyati.....	1079
Komolov Sadriddin Xayriddinovich	
Kichik sanoat zonalarini barpo etish va zona hududiga korxonalarni joylashtirish	1083
Fatxullaev Izzatilla	

Iqlim o'zgarishlari fonida qishloq xo'jaligi risklaridan sug'urtalashning ahamiyati.....	1087
Nurullaev Abdulaziz Sirojiddinovich	
Loyihalarni esg tamoyillari asosida moliyalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	1091
Jumaniyazov Inomjon Turayevich, Abdulazizov Shuxratjon Botirjon o'g'li	
Globalashuv sharoitida mamlakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash masalalari	1097
Nurmuradov Olmos Eshmuradovich	
Yashirin iqtisodiyot: mazmuni, mohiyati, sabablari va uni bartaraf etish yo'llari	1103
Avazov Ergash Xidirberdiyevich, Bobojonova Marjona Otabekovna	
Aksiyalarni ommaviy joylashtirish amaliyotini samarali tashkil etishning o'ziga xos jihatlari	1108
Boyev Bekzodjon Jo'raqul o'g'li	
Rivojlanayotgan O'zbekistonda yashil iqtisodiyotning tutgan o'rni	1112
Halikov Saydilla Abdrahmonovich	
Tijorat banklari tomonidan kichik va o'rta biznes subyektlarini kreditlash tartibi va uning o'ziga xos xususiyatlari	1118
Fattoxov Ulug'bek Abduxalimovich	
O'zbekistonda oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish yo'llari	1128
Valiyev Hayrulla Ismatullaevich	
The evolution of economic terminology in the digital era	1133
Akramova Nozima Muzaffarovna	
Davlat xaridlari tizimini takomillashtirish yo'nalishlari.....	1137
Ro'ziqulova Zarina Omon qizi	
Respublikamizda banklarning depozit operatsiyalarini takomillashtirish masalalari	1142
Shamsiyev Nodir Muratovich	
Tijorat banklarining tashqi savdoni moliyalashtirish amaliyotini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirish yo'llari.....	1150
I.A. Yuldashev	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida bank tizimi moliyaviy barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	1155
Xolmamatov Farhodjon Kubaevich	
Минимизация рисков при внедрении ERP-системы на железнодорожном транспорте в условиях трансформации учета.....	1160
Султанова Соня Махмудовна	
Development of social infrastructure helps increase the standard of living of the population.....	1166
Abdullayeva Madina Kamilovna	
Uy-joy qurilish bozorida korxonalarning raqobatbardoshlik darajasini modellashtirish zaruriyati	1169
Tashpulatova Shaxnoza Tursunpulatovna, Faxriddin Xasanov Zokir o'g'li	
Turizm sohasini davlat tomonidan ko'llab-quvvatlashning tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish	1175
Abdusalomov Dilshod	
To'qimachilik korxonalari iqtisodiy xavfsizlik darajalarini baholash.....	1179
Bayboboeva Firuza Nabijonovna	
Suv resurlaridan samarali foydalanishda soliq mexanizmlarining o'rni va ahamiyatini oshirish masalalari.....	1184
Sodiq Boymurotov, Sanjar Sevinchev	
Zamonaviy turizm infratuzilmasining mamlakat turizm salohiyatini oshirishdagi o'rni va ahamiyati	1190
Matkabulova Dilorom Xalilullaevna	
O'zbekistonda 2025-yilda soliq ma'murchiligini takomillashtirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohatlar	1195
Mukimov Botir Mirabzalovich	
Tabiiy kapitalni jamg'arishda iqlim innovatsiyalarni boshqarish.....	1202
Urunbayev Sapparbek Samatovich	
Digital technologies in supply chain management: cost efficiency with iot, ai, and blockchain	1209
Shokirov Yakhyojon Avazjon ugli	

Aholini qishloq xo'jaligi mahsulotlari bilan ta'minlashning hozirgi holati va fiziologik iste'mol normalari	1213
Maftuna Ochilova Toshpulat qizi	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlari samaradorligiga logistika xizmatlarining ta'siri tahlili	1217
Abdirashidov Temurbek Abdirashid o'g'li	
Развитие студенческих бизнес-инкубаторов – важный элемент укрепления человеческого капитала и инновационного роста	1221
Срожиддинова Зарина Хайриддиновна, Котов Валентин Антонович	
Cross-cultural challenges and solutions of employee motivation in multinational corporations.....	1228
Sarimsakov Bakhtiyor Rakhmonjanovich	
Роль инноваций в гибком управлении проектами.....	1231
Касимова Наима Джахангировна	
Mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida xizmat ko'rsatish sohasining ahamiyati va o'ziga xos xususiyatlari	1236
Odilova Dilnoza Barnayevna	
Ijtimoiy himoyaga muhtoj aholini ijtimoiy sug'urta tizimi orqali moliyalashtirish yo'nalishlari	1243
Beknazarov Zafarjon Ergashevich	
Tog' va tog'oldi hududlari qishloq xo'jaligi rivojlanishining asosiy yo'nalishlari	1250
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna	
Mchjlarda korporativ boshqaruv tamoyillarini joriy etish va rivojlantirish yo'llari	1256
Ismailov Allayor Rashidovich, Musaxonova Madina Muzaffar qizi	
Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda yangi yondashuvlar va innovatsion yechimlar	1262
Utarov Doniyorbek G'ayratbek o'g'li, Saidov Mash'al Samadovich	
Ziyorat turizm: turistik sayohatlarning shakllanish bosqichlari.....	1266
Kurbanova Mohinur Xabib qizi	
Germaniyaning ta'minot zanjirlarini boshqarish tajribasidan foydalanishning afzalliklari	1274
Karimov Asadbek Dilshod o'g'li, Abdurafikov Shohrux Golibjonovich, D.N.Ishmanova	
O'zbekistonning investitsiyaviy faoliyati jozibadorligini boshqarishning ilmiy-nazariy asoslari.....	1279
Bekmurodova Gavhar Adham qizi	
Tijorat banklari faoliyatini raqamli marketing texnologiyalari orqali rivojlantirish yo'llari	1284
Bekmurodova Go'zal Adhamovna	
Korxonalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'llari	1289
Yuldashev Fozil Turapovich	
Tijorat banklarini transformatsiyalash jarayonida xorijiy kredit liniyalarning o'rni	1299
Toshboyev Sherzod Turdaliyevich	
O'zbekistonda turizmni rivojlantirishda davlat-xususiy sheriklik mexanizmidan foydalanish masalalari.....	1307
Yuldashev Kodirjon Mamadjanovich	
Kichik biznes moliyasini boshqarish masalalari	1311
Soatova Nodira Boboxanovna, Aminov Asror Fozil o'g'li	
Ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlashning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	1317
Zulfikarova Difuza Gulomjanovna	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobining samaradorligini oshirish yo'llari.....	1321
Djumaniyazov Ikram Karimbayevich	
Saudiya Arabistoni eksportini diversifikatsiyalash omillari.....	1326
Mamatov Baxodir Quldoshovich	
Kichik biznesni rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar va tadbirlar ishlab chiqish	1335
Rustambekova Feruza Rustambek qizi	
Муниципальные займы как решение проблемы расширения источников доходов местных бюджетов узбекистана.....	1340
Бабаджанова Лола Шопулатовна, Срожиддинова Зарина Хайриддиновна	
Samarqand davlat universitetining denov tadbirkorlik va pedagogika instituti faoliyati tahlili.....	1345
Ruziyev Oybek Abdumuminovich	

O'zbekiston professional ta'lim tizimiga KPI (key performance indicator) ni joriy etish	1350
Ergashev Azamat Omonovich	
O'zbekiston respublikasida transfert narxlar shakllanishini tartibga solishning soliq mexanizmi.....	1353
G'aniyev Habibullo Odiljon o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyot barqaror rivojlanish mexanizmi sifatida.....	1357
Xashimova Salima Nigmatullayevna	
Hududlarda diversifikatsiyalashgan turistik mahsulotlar asosida turizm sohasini rivojlanishining prognoz parametrlarini ishlab chiqish usullari	1361
Xamzaeva Dिल्фуза Samarovna	
O'zbekiston respublikasi davlat budjetiga tushadigan daromadlar strukturasini takomillashtirish.....	1367
A. Mutalov, M. A. Mutalova	
Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda turizmning o'rni	1370
Daniyarova F.B, Chinorova Sh.M	
The impact of monetary policy on economic growth in the context of globalization.....	1374
Jiang Fu	
Yashil iqtisodiyga yo'naltirilgan sanoat korxonalarini iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlarining ahamiyati	1380
Umarov Elshod G'ulom o'g'li	
Международный опыт применения транспортных систем как инструмента для стимулирования экономического развития	1389
Абдурахманова М.Т.	
Меры по совершенствованию работы с проблемными кредитами в республики узбекистан.....	1394
Ахмедова Улмасой Хусан кизи	
Tijorat banklari tomonidan depozitlar jalb qilish va ularni boshqarish.....	1399
Rahimov Akmal Matyaqubovich	
Tijorat banklari tomonidan resurslarni shakllantirish o'ziga xos xususiyatlari.....	1404
Ortiqov Uyg'un Davlatovich	
Green technologies investment and the prospects of the green economy.....	1412
Ibragimova Gulchehra Toxirovna, Saidmalikova Muslima Jahongirovna	
Прогнозирование экономического роста Узбекистана в условиях глобальной неопределенности.....	1417
Тохилов Талъат Олимжонович	
Tadbirkorlikdagi innovatsion nazariyalarning mavjud terminologik asoslari va ularning iqtisodiy mohiyati	1424
Begmatova Shaxnoza Adxamovna, Irmatova Lola Ravshanovna	
Turistik faoliyat samaradorligi diagnostikasi asosida faoliyatni maqbullashtirish imkoniyatlari.....	1431
Asraqulov Abduraxmon Sultonovich	
Tadbirkorlikni hududiy jihatdan rivojlanishi va uning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri	1437
Sanjar G'aniyev	
Xalqaro mamlakatlar bank tizining barqarorligi tajribasi va uning o'ziga xos xususiyatlari.....	1442
N.Q. Xolov	
Ijtimoiy boshqaruvning milliy modeli: kambag'alliknikamaytirish yo'llari	1449
Hasanova X.X	
Mamlakatimizda investitsion salohiyatini shakllantirish metodologiyasi.....	1461
G'aybullayev Odil Baxtiyarovich	
Priority directions for development of the agro-industry network based on the introduction of digital technologies.....	1466
Aripova Shoira Dzhurakulovna	
Эмпирический анализ финансовой устойчивости страховых компании.....	1471
Эргашева Фарангиз Шерзод кизи, Номозова Кумри Исоевна	
Milliy innovatsion tizimning iqtisodiyotning institutsional tuzilmasiga ta'siri	1478
Abduraxmanov Kamoliddin Batirovich	
Uy-joy qurilish bozorida korxonalarning raqobatbardoshligi	1484
Xamzayeva Malika Normurod qizi, Namozov Diyorbek Baxtiyor o'g'li, Ibragimov Q. T.	

Soliq qarzдорliklar vujudga kelishi sabablari tahlili.....	1490
Yuldashev Dilshod Rustamovich	
O'zbekiston sug'urta bozorining holati va uni rivojlantirish istiqbollari.....	1497
Tuxtarova Maftuna Yo'ldashboy qizi	
Market Mechanisms and Eco-Marketing Tactics in Agricultural Economics: A Study on Promotional Models for Sustainable Practices.....	1502
Ostonaqulova Gulsarakhon Mukhammadyoqub kizi	
Mamlakatimizda tijorat banklari barqarorligi holati tahlili	1508
Ahmedov Samandar Sayfullo o'g'li	
Tadbirkorlik subyektlarining innovation loyihalarini moliyalashtirish masalalari.....	1523
Jubanova Bayramgul Aymuratovna	
Shaharlarda qishloq xo'jaligini rivojlantirish: imkoniyatlar va qiyinchiliklarini o'rganish.....	1530
Xaitbayev Jasurbek Otaxanovich	
Qishloq joylarda xizmat ko'rsatishni rivojlantirish va aholi turmush darajasini yuksaltirish	1540
Umirzoqova Muxabbat Ismatjon qizi	
Zamonaviy iqtisodiyotda erkin iqtisodiy zonalar rivojlanishining nazariy va amaliy jihatlari.....	1545
Kuziyev Ravshan Ramazanovich	
O'zbekiston Respublikasida neft-gaz korxonalari investitsion faoliyati tahlili	1552
Uzoqov Azizbek Bahromovich	
Budjet daromadlari tushumiga bilvosita soliqlarning ta'sirini baholash	1558
Ergashev I. O.	
Paxtachilikda zararkunandalarga qarshi kurashishda ilg'or xorijiy mamlakatlar iqtisodiy tajribalari.....	1561
Shamshetova Dilyara Sarsenovna	
Aholi elektr energiya iste'moli hajmining ekonometrik tahlili	1564
N.N. Turayev	
Globalashgan dunyoda kadrlar migrasiyasining ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarga ta'siri	1573
Jo'rayeva Nafisa Ravshan qizi, Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
Yashil iqtisodiyotni moliyalashtirish va takomillashtirish.....	1578
Risqibekova Nozimaxon	
Ways to improve the efficiency of using the economic potential of industrial enterprises.....	1584
Akhunova Shohista Nomanjonovna, Sotvoldiyeva Dilnavo Mansurjon qizi, Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li	
Статистический анализ и прогноз развития виноградарства в Республике Узбекистан.....	1589
Сапаев Дилшод Хушнудович	
Гастрономический туризм: состояние и перспективы развития	1595
Абидова Дилфуза Игамбердиевна, Рахматуллаева Зулайхо Хасан кизи	
Tijorat banklari daromad bazasini shakllantirishda aqshning bank of america banki tajribasi.....	1601
Togayev Salim Sobirovich	
Tijorat banklari tomonidan real sektor korxonalarini moliyaviy qo'llab quvatlash	1607
Anvarov Nozimjon Maxsudbek o'g'li	
Современные аспекты социально-экономических и экологических реформ для улучшения эффективности каракулеводства	1610
Нуриллаев Жамолиддин Ярашевич	
Fuqarolik jamiyati institutlarini qo'llab-quvvatlashda davlat subsidiyasining o'rni.....	1615
Xusanov Otabek Nishonovich	
Mahalliy budjetlarning moliyaviy resurslarini boshqarishning hozirgi holati.....	1620
Imanova Umida Baxtiyorovna	
Biznes rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar va ularni statistik baholashning ahamiyati	1625
Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
O'zbekistonda xufyona iqtisodiyot va uni qisqartirishning ilmiy tadqiqotlardagi talqinining ilmiy tahlili	1630
Raximjonov Jaxongir Nabievich	
Kichik biznes subyektlarida tijorat risklarini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish	1638
Sharipova Gulmira Toxirovna	

Tadbirkorlikning ijtimoiy funksiyasini namoyon bo'lishi.....	1644
Xalilov Muxiddin Shakirovich	
O'zbekiston davlat xaridlari tizimi va kichik bizneslar: imkoniyatlar va muammolar	1648
Majidov Nizom Baxramovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida suv resurslaridan samarali foydalanish yo'llari.....	1654
Ochilov Ilhom Saitqulovich, Turgunbayev Utkir Begimovich	
Mahalliy budjetlar daromadlari barqarorligini ta'minlash yo'llari	1659
Shoydaliyev Umid Eshquvat o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklari depozit operatsiyalarini takomillashtirish	1674
I.I.Jo'rayev	
Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda donli ekinlar yetishtirishning ahamiyati va xarajatlar hisobini tashkil etishning xususiyatlari	1680
Ayimbetov Qoyshibek Orzbekovich	
Tijorat banklari dividend siyosati va obligatsiyalar bo'yicha foiz siyosati tahlili.....	1685
Ubaydullayev Dilshod Zuvaytovich	
Kimyo sanoati korxonalarini strategik rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	1689
Gulbayeva Feruza Islamovna	
Xalq ta'limi tizimi muassasalarida budjetdan tashqari mablag'lar hisobi metodologiyasini takomillashtirish	1694
Narbekova Gulrux Davronboyevna	
Mehmonxonalarda ovqatlanirish xizmatlarini boshqarishning zamonaviy modellari.....	1700
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
Raqamli texnologiyalar asosida turizm transporti integratsiyasining ahamiyati.....	1704
Vakilov Ruslan Tillabayevich	
O'zbekiston iqtisodiyotida kichik biznes va sanoatning tutgan o'rni.....	1709
Butaev Dovlatali Inomovich	
Optimal rivojlanishni ta'minlashda qishloq xo'jaligi iqtisodiyotiga ta'sir qiluvchi omillar tasnifi	1715
N.N.Ibragimov	
Совершенствование финансовых механизмов развития свободных экономических зон в Узбекистане	1719
Кузиев Равшан Рамазанович	
Turizm xizmatlarini raqamlashtirishning istiqbollari	1734
Djumayeva Muhlisaxon	
Oliy ta'lim muassasalarida innovatsion boshqaruv tushunchasi va mohiyati.....	1742
Gafurova Dilshoda Ramazanovna	
Innovatsion iqtisodiyotda moliya tizimini qo'llab-quvvatlashning ustivor yo'nalishlari.....	1752
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Turar-joy ko'chmas mulki qurilish sektorini tadqiq qilishning zamonaviy metodologik yondashuvlari	1758
Xatamkulov Bekzod Iskandarbek o'g'li	

TURAR-JOY KO'CHMAS MULKI QURILISH SEKTORINI TADQIQ QILISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLARI

Xatamkulov Bekzod Iskandarbek o'g'li

Namangan muhandislik-qurilish instituti dotsenti

b.nurmuhammad90@gmail.com,

Annotatsiya: Mazkur maqolada turar-joy ko'chmas mulki qurilish sektorini tadqiq etishning zamonaviy metodologik yondashuvlari tizimli ravishda tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida urban iqtisodiyot, institutsional iqtisodiyot, makroiqtisodiy tahlil hamda fazoviy ekonometrika yondashuvlarining o'zaro integratsiyasi asoslab beriladi. Turar-joy qurilishi jarayonlari iqtisodiy o'sish, investitsiya faolligi, bandlik va hududiy nomutanosiblikka ta'sir etuvchi kompleks tizim sifatida baholanadi. Natijada, ushbu yondashuv hududiy iqtisodiy siyosatni shakllantirish, resurslarni samarali taqsimlash va qurilish sektorida barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun muhim ilmiy-amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: turar-joy ko'chmas mulki, qurilish sektori, mintaqaviy iqtisodiyot, metodologiya, fazoviy ekonometrika, panel ma'lumotlar, investitsiya faolligi, hududiy nomutanosiblik, Gini indeksi, Theil indeksi, urban iqtisodiyot, institutsional muhit, iqtisodiy o'sish, aglomeratsiya, kapital akkumulyatsiyasi.

Abstract: This article systematically analyzes modern methodological approaches to studying the residential real estate construction sector. The research substantiates the integration of urban economics, institutional economics, macroeconomic analysis, and spatial econometric approaches. Residential construction processes are considered as a complex system that affects economic growth, investment activity, employment, and territorial inequality. As a result, this approach serves as an important scientific and practical basis for formulating regional economic policy, ensuring efficient resource allocation, and sustainable development in the construction sector.

Key words: residential real estate, construction sector, regional economy, methodology, spatial econometrics, panel data, investment activity, territorial inequality, Gini index, Theil index, urban economy, institutional environment, economic growth, agglomeration, capital accumulation.

Аннотация: В данной статье систематически анализируются современные методологические подходы к изучению сектора жилищного строительства. Исследование обосновывает интеграцию урбанистической экономики, институциональной экономики, макроэкономического анализа и пространственно-эконометрических подходов. Процессы жилищного строительства рассматриваются как сложная система, влияющая на экономический рост, инвестиционную активность, занятость и территориальное неравенство. В результате данный подход служит важной научно-практической основой для формирования региональной экономической политики, обеспечения эффективного распределения ресурсов и устойчивого развития в строительном секторе.

Ключевые слова: жилищная недвижимость, строительный сектор, региональная экономика, методология, пространственная эконометрика, панельные данные, инвестиционная активность, территориальное неравенство, индекс Джини, индекс Тейла, урбанистическая экономика, институциональная среда, экономический рост, агломерация, накопление капитала.

KIRISH

Turar-joy ko'chmas mulki zamonaviy iqtisodiy tizimda oddiy iste'mol obyekti Turar-joy ko'chmas mulki zamonaviy iqtisodiy tizimda oddiy iste'mol tovari sifatida emas, balki hududiy iqtisodiy tizimlarning barqarorligi va rivojlanishini belgilovchi strategik resurs sifatida qaralmoqda. So'nggi ilmiy tadqiqotlarda uy-joy sektori iqtisodiy o'sishning tarkibiy elementi sifatida talqin qilinib, uning qurilish, moliya va xizmat ko'rsatish tarmoqlari bilan o'zaro bog'liqligi orqali yuqori multiplikativ samaradorlikni ta'minlashi qayd etiladi [1]. Shu bilan birga, turar-joy fondining kengayishi hududiy bandlik darajasini oshirish, ichki talabni rag'batlantirish va kapitalning uzoq muddatli shakllanishiga xizmat qiladi. Bu esa ko'chmas mulkni iqtisodiy tizimda passiv aktiv emas, balki faol rivojlanish omiliga aylantiradi.

Barqaror urbanizatsiya sharoitida turar-joy infratuzilmasi sifati va yetarliligi hududiy tenglikni ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Xalqaro tahlillar shuni ko'rsatadiki, uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasi aholining ijtimoiy farovonligi bilan bir qatorda iqtisodiy imkoniyatlarga kirish darajasini ham belgilaydi [2]. Aholi sonining ortishi va migratsiya jarayonlarining jadallashuvi natijasida uy-joyga bo'lgan talabning oshishi, agar muvozanatli ta'minot bilan qo'llab-quvvatlanmasa, hududlar o'rtasida nomutanosiblikning kuchayishiga olib keladi. Shu sababli turar-joy ko'chmas mulki hududiy rivojlanishning muhim indikator sifatida qaraladi.

Uy-joy bozori dinamikasi va makroiqtisodiy barqarorlik o'rtasidagi bog'liqlik zamonaviy iqtisodiy tadqiqotlarda keng yoritilmoqda. Xususan, ipoteka kreditlash tizimining rivojlanishi va ko'chmas mulk narxlarining o'zgarishi investitsiya oqimlari va iqtisodiy sikllarning shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi [3]. Narxlarning keskin oshishi ayrim hududlarda kapitalning ortiqcha konsentratsiyasiga olib kelishi mumkin, bu esa markaz va periferiyalar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kuchaytiradi. Demak, turar-joy ko'chmas mulki nafaqat iqtisodiy o'sish omili, balki hududiy differensiyani muhim determinantidir.

O'zbekiston iqtisodiyotida ham turar-joy qurilishi so'nggi yillarda faol rivojlanayotgan strategik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Davlat tomonidan qurilish sohasini qo'llab-quvvatlash, ipoteka tizimini kengaytirish va yer resurslaridan foydalanish mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda [4]. Natijada yangi turar-joy massivlari shakllanib, qurilish hajmining ortishi hududiy iqtisodiy faollikni kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Biroq bu jarayon barcha hududlarda bir xil sur'atda kechmayotgani, ayrim hududlarda investitsiya yetishmovchiligi saqlanib qolayotganini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, mavjud ilmiy tadqiqotlarda turar-joy ko'chmas mulki ko'pincha mikroiktisodiy darajada yoki moliyaviy aktiv sifatida o'rganilib, uning mintaqaviy iqtisodiyotdagi tizimli va ko'p funksiyali roli yetarlicha chuqur ochib berilmagan. Zamonaviy metodologik yondashuvlar, xususan, fazoviy ekonometrika va institutsional tahlil usullari uy-joy bozori jarayonlarini hududlararo o'zaro bog'liqlikda o'rganish imkonini beradi [5]. Bu esa turar-joy ko'chmas mulkini kapital akkumulyatsiyasi, investitsiya oqimlari va hududiy nomutanosiblik mexanizmlari bilan integratsiyalashgan holda tahlil qilish zarurligini asoslaydi.

Mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, turar-joy ko'chmas mulki ko'pincha alohida bozor segmenti yoki moliyaviy aktiv sifatida o'rganilib, uning mintaqaviy iqtisodiyotdagi tizimli va strukturaviy ahamiyati yetarli darajada ochib berilmagan. Ayniqsa, kapitalning hududlar bo'yicha taqsimlanishi, iqtisodiy faollikning fazoviy differensiyasi va institutsional omillarning o'zaro ta'siri doirasida ushbu kategoriyaning kompleks talqini yetishmaydi.

Shu nuqtai nazardan, turar-joy ko'chmas mulkini alohida iqtisodiy kategoriya sifatida emas, balki kapital akkumulyatsiyasi, hududiy rivojlanish va institutsional muhit bilan uzviy bog'liq bo'lgan integratsiyalashgan tizim sifatida qayta talqin qilish zarur. Mazkur maqola aynan ushbu nazariy bo'shliqni to'ldirishga yo'naltirilib, turar-joy ko'chmas mulkning iqtisodiy, institutsional va fazoviy funksiyalarini tizimli yondashuv asosida asoslash hamda uning hududiy rivojlanish mexanizmlaridagi rolini aniqlashni maqsad qilib qo'yadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Turar-joy ko'chmas mulkini iqtisodiy tizimda o'rganish nazariy jihatdan urban iqtisodiyot va fazoviy rivojlanish konsepsiyalariga tayanadi. Mills tomonidan ishlab chiqilgan shahar iqtisodiyoti modeli uy-joyning joylashuvi, yer qiymati va transport xarajatlari orqali shakllanishini izohlab, hududiy differensiyani asosiy determinantlarini ko'rsatadi [6]. Biroq ushbu yondashuv uy-joyi asosan fazoviy taqsimot elementi sifatida ko'rib, uning investitsion va institutsional funksiyalarini yetarlicha ochib bermaydi. Fujita va Thisse esa yangi iqtisodiy geografiya doirasida aglomeratsiya jarayonlari va iqtisodiy faoliyatning hududiy konsentratsiyasini izohlab, uy-joy infratuzilmasining iqtisodiy markazlashuvdagi rolini asoslaydi [7]. Bu yondashuv turar-joy sektorini hududiy rivojlanishning tarkibiy elementi sifatida ko'rsatadi, ammo uning ijtimoiy funksiyalarini cheklangan darajada yoritadi.

Uy-joy bozorining mikro va makroiqtisodiy xususiyatlari DiPasquale va Wheaton tomonidan ishlab chiqilgan to'rt sektorli model orqali keng tahlil qilingan [8]. Ushbu model uy-joy bozorini kapital bozori, qurilish sektori va foydalanish segmentlari bilan integratsiyalashgan tizim sifatida talqin etadi. Shunga qaramay, mazkur model hududlararo tafovutlarni va institutsional omillarni chuqur hisobga olmaydi. Poterba uy-joy narxlari va soliqqa tortish siyosati o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilib, fiskal mexanizmlarning ko'chmas mulk bozoriga ta'sirini ko'rsatadi [9]. Bu esa turar-joy ko'chmas mulkini davlat siyosati bilan uzviy bog'liq kategoriya sifatida ko'rish zarurligini anglatadi.

Makroiqtisodiy tadqiqotlarda Case va Shiller uy-joy narxlari dinamikasi va moliyaviy barqarorlik o'rtasidagi bog'liqlikni empirik asosda isbotlab, uy-joy bozori iqtisodiy sikllarning muhim komponenti ekanini ko'rsatadi [10]. Ularning tadqiqotlari uy-joy narxlarining spekulativ o'zgarishlari iqtisodiy inqirozlarning kelib chiqishida muhim omil bo'lishi mumkinligini asoslaydi. Iacoviello esa uy-joy bozori va kredit cheklovlari o'rtasidagi bog'liqlikni DSGE model orqali tahlil qilib, ipoteka tizimining makroiqtisodiy barqarorlikdagi rolini ochib beradi [11]. Bu yondashuv uy-joy sektorini moliyaviy tizim bilan integratsiyalashgan holda o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

Hududiy rivojlanish va nomutanosiblik masalalarida Cheshire va Sheppard uy-joy narxlari va hududiy mahsuldorlik o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilib, yuqori iqtisodiy salohiyatga ega hududlarda narxlarning oshishi kapital konsentratsiyasining ifodasi ekanini ko'rsatadi [12]. Bu esa uy-joy bozorining hududiy tengsizlikni kuchaytiruvchi mexanizm sifatidagi rolini ochib beradi. Brueckner esa urban iqtisodiyot doirasida shahar kengayishi va yer resurslaridan foydalanish samaradorligini tahlil qilib, uy-joy qurilishining fazoviy rivojlanishdagi o'rnini asoslaydi [13].

Institutsional yondashuvlar doirasida Malpezzi uy-joy bozorining samaradorligi davlat siyosati, tartibga solish mexanizmlari va moliyaviy infratuzilmaga bog'liqligini ko'rsatadi [14]. Uning fikricha, ortiqcha tartibga solish qurilish hajmini cheklab, narxlarning sun'iy oshishiga olib keladi. Saiz esa yer resurslari cheklanganligi va geografik omillar uy-joy taklifining elastikligini belgilashini empirik asosda ko'rsatadi [15]. Bu esa uy-joy bozorining tabiiy va institutsional cheklovlar bilan shakllanishini anglatadi.

Shunday qilib, mavjud adabiyotlarda turar-joy ko'chmas mulki urban iqtisodiyot, makroiqtisodiy tahlil, institutsional iqtisodiyot va fazoviy rivojlanish nuqtai nazaridan keng o'rganilgan. Biroq ushbu yondashuvlar ko'pincha alohida-alohida qo'llanilib, turar-joy ko'chmas mulkini mintaqaviy iqtisodiyotning integratsiyalashgan va ko'p funksiyali kategoriyasi sifatida kompleks tahlil qilish yetarli darajada rivojlanmagan. Shu sababli mazkur tadqiqot ushbu nazariy yo'nalishlarni birlashtirgan holda turar-joy ko'chmas mulkining hududiy iqtisodiy tizimdagi rolini tizimli asoslashga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot turar-joy ko'chmas mulki qurilish sektorini mintaqaviy iqtisodiyot kontekstida o'rganishda kompleks va integratsiyalashgan metodologik yondashuvga tayanadi. Nazariy asos sifatida urban iqtisodiyot, yangi iqtisodiy geografiya, institutsional iqtisodiyot hamda makroiqtisodiy tahlil konsepsiyalari sintez qilinadi, bu esa turar-joy sektorining ko'p funksiyali tabiatini aniqlash imkonini beradi. Metodologik jihatdan tadqiqot bir necha bosqichda amalga oshiriladi: dastlab abstrakt-logik tahlil, tizimli yondashuv va komparativ tahlil usullari orqali turar-joy ko'chmas mulkining iqtisodiy mohiyati, funksional tuzilmasi va hududiy rivojlanishdagi o'rnini aniqlanadi. Keyingi bosqichda empirik tahlil uchun panel ma'lumotlar asosida mintaqalar kesimidagi qurilish hajmi, uy-joy ta'minlanganligi va investitsiya ko'rsatkichlari yig'ilib, ular o'rtasidagi bog'liqliklar ekonometrik modellar yordamida baholanadi. Xususan, fiksirlangan effektlar (Fixed Effects) modeli orqali hududiy o'ziga xosliklar nazorat qilinadi, vaqt effektlari kiritilishi orqali makroiqtisodiy shoklar hisobga olinadi, bu esa natijalarning ichki validligini oshiradi.

Tadqiqotning muhim jihati fazoviy bog'liqlikni hisobga olishdan iborat bo'lib, bunda fazoviy ekonometrika usullari qo'llaniladi. Hududlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirni aniqlash maqsadida fazoviy og'irliklar matritsasi (W) shakllantirilib, SAR (Spatial Autoregressive Model) va SDM (Spatial Durbin Model) kabi modellar yordamida qurilish sektori ko'rsatkichlarining qo'shni hududlarga ta'siri baholanadi. Shuningdek, hududiy nomutanosiblikni aniqlash uchun Gini va Theil indeksleri, variatsiya koeffitsiyenti kabi statistik ko'rsatkichlar hisoblanadi va ularning vaqt bo'yicha dinamikasi tahlil qilinadi. Model natijalarining ishonchiligidini ta'minlash uchun robust standart xatoliklar, multikollinearlik testi va alternativ spetsifikatsiyalar qo'llaniladi. Shu tarzda, metodologiya turar-joy ko'chmas mulkini nafaqat iqtisodiy ko'rsatkich sifatida, balki hududiy rivojlanish, kapital konsentratsiyasi va institutsional muhit bilan uzviy bog'liq tizimli kategoriya sifatida chuqur tahlil qilish imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ushbu bo'limda turar-joy ko'chmas mulki qurilish sektorining rivojlanish jarayonlari Namangan viloyati va uning tumanlari misolida 2010–2023-yillar kesimida tizimli ravishda o'rganiladi. Ushbu bo'limda 4 ta asosiy jadval shakllantirilib, ular orqali makroiqtisodiy ko'rsatkichlar, hududiy qurilish hajmi dinamikasi, investitsiya jarayonlari hamda uy-joy bozorining asosiy indikatorlari kompleks tarzda aks ettiriladi. Shuningdek, tahlil jarayonida o'sish koeffitsiyenti, ulush ko'rsatkichlari, nisbiy intensivlik va normallashtirilgan indikatorlar hisoblanadi, hududiy nomutanosiblikni aniqlash maqsadida Gini va Theil indeksleri qo'llaniladi. Hisoblash formulalari iqtisodiy-statistik va fazoviy yondashuvlarga asoslanib, qurilish sektorining rivojlanish darajasi va hududlararo tafovutlarini aniqlashga xizmat qiladi.

Mazkur bo'limda foydalanilgan ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi hamda Namangan viloyati statistika boshqarmasining rasmiy ma'lumotlari asosida shakllantirilgan bo'lib, ular hududiy kesimda qurilish faoliyatining asosiy ko'rsatkichlarini qamrab oladi. Tahlil uchun tanlangan davr qurilish sektorining iqtisodiy o'sishdagi roli, investitsiya faolligi va hududiy rivojlanish dinamikasini aniqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, turar-joy bozori ko'rsatkichlari aholi jon boshiga uy-joy ta'minoti, qurilish intensivligi va hududiy tafovutlarni aks ettiruvchi nisbiy indikatorlar orqali ifodalanadi. Ushbu yondashuv qurilish sektorining iqtisodiy, hududiy va ijtimoiy jihatlarini birgalikda baholash imkonini beruvchi empirik asos yaratadi (1-jadval).

1-jadval. 2010-2022-yillarda qurilish sanoatining O'zbekiston Respublikasi yalpi ichki mahsulotidagi hajmi va ulushi

№	Ko'rsatkichlar	2010	2015	2020	2021	2022
1.	Uzbekiston bo'yicha yalpi ichki mahsulot, mlrd so'm	78 936,6	221 350,9	605 514,9	738 425,2	888 341,7
2.	O'tgan yilga nisbatan o'sish, %	107,1	107,2	102,0	107,4	105,7
3.	Qurilish sanoati mamlakat yalpi ichki mahsulotiga qo'shgan hissasi, mlrd	8245,8	25423,1	88130,3	107492,7	123412,2
4.	Qurilishning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, %	2,4	2,2	2,6	2,3	2,9
5.	Iqtisodiyotga asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar, mlrd	16463,7	44810,4	210195,1	239552,6	251247,6
6.	O'tgan yilga nisbatan o'sishi, %	104,2	109,4	95,6	102,9	101,8
7.	Qurilishga kiritilgan investitsiyalar, mlrd	9,9	40,1	228,1	142,8	287,0
8.	O'tgan yilga nisbatan o'sishi, %	99,1	100,3	100,1	101,4	100,6
9.	Tugallangan qurilish ishlari hajmi, mlrd.	25423,1	25423,1	88130,3	107492,7	112425,5
10.	O'tgan yilga nisbatan o'sishi, %	105,1	118,8	109,5	106,8	105,4

Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi qurilish faoliyati tahlili ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi

2010–2022-yillarda O'zbekiston Respublikasida qurilish sanoatining yalpi ichki mahsulotdagi o'rni izchil kengayib borib, YIM hajmi 78 936,6 mlrd so'mdan 888 341,7 mlrd so'mga oshgan holda iqtisodiyotda umumiy ishlab chiqarish bazasining sezilarli kengayganini ko'rsatadi. Shu davrda qurilish sanoatining YIMga qo'shgan hissasi 8 245,8 mlrd so'mdan 123 412,2 mlrd so'mga yetib, 15 barobardan ortiq o'sish qayd etilgan, bu esa ushbu sektorning iqtisodiy tizimda yuqori multiplikativ ta'sirga ega ekanini anglatadi. Qurilishning YIMdagi ulushi 2,4 foizdan 2,9 foizgacha o'sib, nisbatan barqaror, ammo ijobiy tendensiyani namoyon etadi, bu esa sektorning iqtisodiy strukturadagi ulushi asta-sekin mustahkamlanayotganini bildiradi. Ayniqsa, 2020-yilda 88 130,3 mlrd so'm va 2021-yilda 107 492,7 mlrd so'm darajaga yetgan hajmlar pandemiya sharoitiga qaramay qurilish faoliyatining iqtisodiy tiklanish jarayonida asosiy drayver bo'lganini ko'rsatadi. 2022-yilda 123 412,2 mlrd so'mlik natija esa qurilish sektorining iqtisodiy o'sishdagi rolini yanada kuchayganini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar 16 463,7 mlrd so'mdan 251 247,6 mlrd so'mga oshib, 15 barobarga yaqin o'sish bilan iqtisodiyotda investitsiya faolligining keskin kengayganini ko'rsatadi, bu esa qurilish sektorining kapital shakllanishidagi markaziy rolini tasdiqlaydi.

Mazkur dinamik jarayonlar qurilish sanoatining iqtisodiy tizimda strukturaviy transformatsiya va kapital akkumulyatsiyasi jarayonlaridagi strategik ahamiyatini ochib beradi. Qurilishga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmining 9,9 mlrd so'mdan 287,0 mlrd so'mga oshishi ushbu tarmoqning yuqori investitsion jozibadorligini ifodalasa-da, ayrim yillarda o'sish sur'atlarining pasayishi resurslar taqsimotidagi nomutanosiblik, tashqi iqtisodiy shoklar va institutsional cheklovlar bilan izohlanadi. Tugallangan qurilish ishlari hajmining 25 423,1 mlrd so'mdan 112 425,5 mlrd so'mga oshishi real sektorning kengayishi, infratuzilma va turar-joy loyihalarining ko'lamli amalga oshirilishini aks ettirib, iqtisodiy o'sishning ichki drayverlarini mustahkamlaydi. Natijada qurilish sanoati iqtisodiy rivojlanishda ikki tomonlama rol o'ynaydi: bir tomondan, u investitsiya va bandlikni rag'batlantiruvchi asosiy drayver bo'lsa, ikkinchi tomondan, kapitalning tarmoqlar va hududlar bo'yicha notekis taqsimlanishiga olib keluvchi omil sifatida namoyon bo'ladi (2-jadval).

2-jadval. 2010-2022-yillarda qurilish sanoatining Namangan viloyati yalpi ichki mahsulotidagi hajmi va ulushi

№	Ko'rsatkichlar	2010	2015	2020	2021	2022
1.	Namangan bo'yicha yalpi ichki mahsulot, mlrd so'm	3 364,4	10 826,9	27 863,0	34 194,1	41 098,2
2.	O'tgan yilga nisbatan o'sish, %	110,3	107,7	105,1	109,7	106,6
3.	Qurilish sanoatining viloyatimiz yalpi ichki mahsulotiga qo'shgan hissasi, mlrd	63,9	227,4	557,3	615,5	1109,7
4.	Qurilishning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, %	1,9	2,1	2,0	1,8	2,7

5.	Iqtisodiyotga asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar, mlrd so'm	660,6	2227,5	12007,2	12982,0	14348,2
6.	O'tgan yilga nisbatan o'sishi, %	90,3	108,5	88,0	100,5	101,2
7.	Qurilishga kiritilgan investitsiyalar, mlrd	9,9	40,1	228,1	142,8	287,0
8.	O'tgan yilga nisbatan o'sishi, %	99,1	100,3	100,1	101,4	100,6
9.	Tugallangan qurilish ishlari hajmi, mlrd.	1010,4	4678,2	5556,7	6762,3	7132,3
10.	O'tgan yilga nisbatan o'sishi, %	132,9	102,6	118,3	109,1	110,3

Manba: Namangan viloyati statistika boshqarmasi "Hududiy qurilish faoliyati tahlili ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi

2010–2022-yillarda Namangan viloyatida qurilish sanoatining iqtisodiy tizimdagi o'rni izchil kengayib, yalpi hududiy mahsulot hajmi 3 364,4 mlrd so'mdan 41 098,2 mlrd so'mga oshib, 12,2 barobar o'sish qayd etilgan. Shu davrda qurilish sanoatining hududiy YIMga qo'shgan hissasi 63,9 mlrd so'mdan 1 109,7 mlrd so'mga yetib, qariyb 17 barobar oshgan, bu esa sektorning viloyat iqtisodiyotidagi rolini sezilarli darajada kuchayganini ko'rsatadi. Qurilishning YIMdagi ulushi 1,9 foizdan 2,7 foizgacha oshib, 2021-yilda 1,8 foizgacha pasaygan bo'lsa-da, 2022-yilda keskin tiklanish kuzatilgan. Ayniqsa, 2020-yilda 557,3 mlrd so'm va 2021-yilda 615,5 mlrd so'm darajaga yetgan hajmlar pandemiya sharoitida ham sektorning barqaror faoliyat yuritganini ko'rsatadi, 2022-yilda esa 1 109,7 mlrd so'mga keskin oshish qurilish faoliyatining faollashganini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar 660,6 mlrd so'mdan 14 348,2 mlrd so'mga oshib, 21 barobarga yaqin kengaygan bo'lib, bu hududiy iqtisodiyotda investitsiya faolligining sezilarli darajada oshganini bildiradi.

Mazkur ko'rsatkichlar qurilish sektorining viloyat iqtisodiyotida kapital akkumulyatsiyasi va iqtisodiy o'sishni ta'minlovchi muhim mexanizmga aylanganini anglatadi. Qurilishga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmining 9,9 mlrd so'mdan 287,0 mlrd so'mga oshishi sektorning investitsion jozibadorligini ko'rsatadi, biroq 2021-yilda 142,8 mlrd so'mga pasayish investitsiya oqimlarining barqaror emasligini bildiradi. Tugallangan qurilish ishlari hajmining 1 010,4 mlrd so'mdan 7 132,3 mlrd so'mga yetishi infratuzilmaviy va turar-joy loyihalarining kengayganini ko'rsatib, iqtisodiy o'sishning real sektor bilan bog'liqligini mustahkamlaydi. Natijada qurilish sanoati viloyat iqtisodiyotida bir tomondan iqtisodiy o'sish va investitsiya faolligini rag'batlantiruvchi asosiy drayver bo'lsa, ikkinchi tomondan uning rivojlanishidagi notekislik va investitsiya oqimlarining o'zgaruvchanligi hududiy iqtisodiy barqarorlikka ma'lum darajada risklar keltirib chiqaruvchi omil sifatida namoyon bo'lmoqda (3-jadval).

3-jadval. Namangan viloyatida 2016–2023 yillarda qurilish sanoati ishlab chiqarish hajmining dinamikasi (mlrd so'm)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Namangan viloyati	1 289,9	1 475,2	2 257,6	3 471,0	4 678,2	5 556,7	10 564,7	11 732,9
Namangan sh.	246,0	292,4	520,4	873,1	1 411,4	1 529,8	2 050,6	2 784,6
Mingbuloq	49,2	46,1	93,0	158,6	134,7	260,9	288,8	412,4
Kosonsoy	102,4	122,0	196,8	359,8	386,4	470,7	581,1	597,9
Namangan	132,1	175,5	197,1	270,7	372,6	442,1	530,3	502,3
Norin	68,5	65,4	93,3	142,7	224,9	216,9	373,7	316,1
Pop	103,8	106,1	181,3	252,8	364,4	385,3	584,8	396,1
To'raqo'rg'on	97,8	134,5	189,3	229,0	243,7	295,9	448,0	361,9
Uychi	125,8	139,0	221,1	364,7	485,9	640,8	952,4	994,4
Uchqo'rg'on	69,1	113,6	176,7	205,0	274,3	278,5	514,3	469,6
Chortoq	74,9	78,6	138,3	220,6	311,5	431,4	564,5	610,6
Chust	86,5	103,2	137,3	215,6	249,8	315,8	425,2	458,2
Yangiqo'rg'on	133,9	98,8	113,1	178,4	218,8	288,5	353,2	399,5

Manba: Namangan viloyati statistika boshqarmasi "Hududiy qurilish faoliyati tahlili ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi

2016–2023-yillarda Namangan viloyatida qurilish hajmi 1 289,9 mlrd soʻmdan 11 732,9 mlrd soʻmga oshib, 9,1 barobar koʻpaygan boʻlib, bu davrda sektorning yuqori oʻsish surʼatlari kuzatilgan. Ayniqsa, 2018–2019-yillarda hajm 2 257,6 mlrd soʻmdan 3 471,0 mlrd soʻmga yetib, bir yil ichida 53 foizdan ortiq oʻsish qayd etilgan, 2022-yilda esa 10 564,7 mlrd soʻmga yetib, 2021-yilga nisbatan keskin sakrash yuz bergan. 2023-yilda qurilish hajmi 11 732,9 mlrd soʻmni tashkil etib, oʻsish surʼatlari nisbatan barqarorlashgan. Hududlar kesimida Namangan shahri 246,0 mlrd soʻmdan 2 784,6 mlrd soʻmga oshib, 11,3 barobar oʻsish bilan yetakchi boʻlib qolmoqda, Uychi tumani 125,8 mlrd soʻmdan 994,4 mlrd soʻmga yetib, 7,9 barobar, Chortoq tumani esa 74,9 mlrd soʻmdan 610,6 mlrd soʻmga yetib, 8,1 barobar oʻsishni namoyon etgan. Shu bilan birga, Kosonsoy tumanida 102,4 mlrd soʻmdan 597,9 mlrd soʻmga, Uchqoʻrgʻon tumanida 69,1 mlrd soʻmdan 469,6 mlrd soʻmga oʻsish kuzatilgan boʻlsa, ayrim hududlarda notekis dinamika saqlanib qolgan, xususan Pop tumanida 2022-yildagi 584,8 mlrd soʻmdan 2023-yilda 396,1 mlrd soʻmga, Norin tumanida esa 373,7 mlrd soʻmdan 316,1 mlrd soʻmga pasayish qayd etilgan.

Mazkur koʻrsatkichlar qurilish sektorining viloyat iqtisodiyotida asosiy oʻsish drayveriga aylanganini koʻrsatadi, biroq bu oʻsish hududlar kesimida muvozanatsiz shakllanmoqda. Yuqori hajm va tez oʻsish asosan iqtisodiy salohiyati, infratuzilmasi va investitsion jozibadorligi yuqori boʻlgan hududlarda, xususan Namangan shahri, Uychi va Chortoq tumanlarida jamlanmoqda, natijada ular mintaqaviy iqtisodiy tizimda “yadro hududlar” sifatida shakllanmoqda (4-jadval).

4-jadval. Hududlar kesimida turar-joy bozori asosiy koʻrsatkichlari

Hudud	Qurilish hajmi (mlrd soʻm)	Aholi jon boshiga uy-joy (m ²)	1000 aholiga yangi uy-joy (m ²)	Oʻsish koeffitsiyenti (2016–2023)
Namangan sh.	2 784,6	17,8	520	11,32
Mingbuloq	412,4	15,2	310	8,38
Kosonsoy	597,9	16,1	355	5,84
Namangan	502,3	16,5	340	3,8
Norin	316,1	14,9	295	4,61
Pop	396,1	15,8	320	3,82
Toʻraqoʻrgʻon	361,9	15,6	305	3,7
Uychi	994,4	16,9	410	7,91
Uchqoʻrgʻon	469,6	15,7	330	6,79
Chortoq	610,6	16,3	360	8,15
Chust	458,2	15,9	335	5,3
Yangiqoʻrgʻon	399,5	15,4	315	2,98

Manba: Namangan viloyati Iqtisodiyot va moliya boshqarmasining Qurilish faoliyatining tumanlar kesimidagi monitoringi asosida muallif ishlanmasi

Hududlar kesimida turar-joy bozori koʻrsatkichlari qurilish faoliyati va uy-joy taʼminotining hududiy jihatdan sezilarli darajada differensiyalashganini yaqqol namoyon etadi. 2023-yilda Namangan shahri 2 784,6 mlrd soʻm qurilish hajmi, 17,8 m² aholi jon boshiga uy-joy taʼminoti va 520 m² 1000 aholiga yangi uy-joy koʻrsatkichlari bilan mutlaq yetakchi boʻlib, oʻsish koeffitsiyenti 11,32 ni tashkil etadi, bu esa hududda qurilish kapitalining yuqori darajada konsentratsiyalashganini bildiradi. Uychi tumani 994,4 mlrd soʻm hajm va 7,91 koeffitsiyent bilan ikkilamchi rivojlanish markazi sifatida shakllanib, 16,9 m² uy-joy taʼminoti va 410 m² koʻrsatkichlar orqali yuqori oʻsish dinamikasini namoyon etmoqda. Chortoq tumani 610,6 mlrd soʻm va 8,15 koeffitsiyent bilan intensiv rivojlanayotgan hudud sifatida ajralib turadi, Kosonsoy va Uchqoʻrgʻon tumanlari mos ravishda 597,9 mlrd soʻm va 469,6 mlrd soʻm hajmlar bilan oʻrta-yuqori rivojlanish segmentini shakllantiradi. Shu bilan birga, Namangan tumani 502,3 mlrd soʻm va 3,8 koeffitsiyent, Pop tumani 396,1 mlrd soʻm va 3,82 koeffitsiyent hamda Toʻraqoʻrgʻon tumani 361,9 mlrd soʻm va 3,7 koeffitsiyent bilan nisbatan past dinamikani koʻrsatadi. Eng past oʻsish koʻrsatkichi Yangiqoʻrgʻon tumanida 2,98 koeffitsiyent bilan qayd etilib, 15,4 m² uy-joy taʼminoti darajasi ushbu hududda qurilish faolligining sustligini aks ettiradi.

Mazkur tafovutlar turar-joy bozorining hududiy rivojlanishi iqtisodiy salohiyat, infratuzilma darajasi va investitsiya oqimlarining notekis taqsimlanishi bilan bevosita bogʻliqligini koʻrsatadi. Yuqori koʻrsatkichlarga ega hududlarda qurilish hajmining ortishi nafaqat uy-joy taʼminotini yaxshilaydi, balki ichki talabni ragʻbatlantirib, xizmatlar va sanoat tarmoqlari rivojlanishiga multiplikativ taʼsir koʻrsatadi. Bunday hududlar iqtisodiy tizimda “oʻsish qutblari” sifatida shakllanib, kapital va mehnat resurslarini oʻziga jalb qiladi, natijada ularning iqtisodiy ustunligi yanada mustahkamlanadi. Aksincha, past koʻrsatkichli hududlarda uy-joy qurilishi va investitsiya

faolligining yetarli emasligi iqtisodiy rivojlanishning sekinlashuviga, infratuzilmaning sust rivojlanishiga va hududiy tafovutlarning chuqurlashishiga olib keladi. Shu jihatdan, turar-joy ko'chmas mulki bozori mintaqaviy iqtisodiy tizimda ikki tomonlama rol o'ynaydi: bir tomondan iqtisodiy o'sishni jadallashtiruvchi drayver sifatida, ikkinchi tomondan esa kapitalning fazoviy konsentratsiyasi orqali hududiy nomutanosiblikni kuchaytiruvchi mexanizm sifatida namoyon bo'ladi (5-jadval).

5-jadval. Turar-joy ko'chmas mulki qurilish sektorini baholashning integratsiyalashgan metodologik modeli (2010–2023-yillar)

Blok	Asosiy indikatorlar	Hisoblash usuli	Metod	Iqtisodiy talqin
Makroiqtisodiy	YIM, qurilish hissasi	Ulush = Qurilish/ YIM	Strukturaviy tahlil	Qurilishning iqtisodiy o'sishdagi roli
Hududiy	Qurilish hajmi (viloyat)	O'sish koeff. = $Y_t/Y_0 = 9,1$	Dinamik tahlil	Kapital akkumulyatsiyasi intensivligi
Tarmoq	Qurilish hissasi (viloyat YIM)	Ulush va trend	Komparativ tahlil	Hududiy iqtisodiy strukturadagi o'rni
Investitsion	Asosiy kapital, qurilish investitsiyasi	O'sish va nisbat	Trend va elastiklik	Investitsiya oqimlari va kapital shakllanishi
Hududlararo	Tumanlar kesimida qurilish hajmi	Ulush va koeffitsiyent	Differensial tahlil	Kapitalning hududiy konsentratsiyasi
Ijtimoiy	Aholi jon boshiga uy-joy	Normalizatsiya	Nisbiy tahlil	Uy-joy ta'minoti darajasi
Intensivlik	1000 aholiga uy-joy	Nisbiy ko'rsatkich	Solishtirma tahlil	Qurilish faolligi
Fazoviy	Gini, Theil indeksleri	Lorenz, entropiya	Fazoviy tahlil	Nomutanosiblik darajasi

Manba: Muallif ishlanmasi

Mazkur jadvalda keltirilgan integratsiyalashgan metodologik model turar-joy ko'chmas mulki qurilish sektorini ko'p darajali va tizimli yondashuv asosida baholash imkonini beradi. Empirik diapazonlar shuni ko'rsatadiki, 2010–2023-yillarda yalpi ichki mahsulot hajmi 78 936,6 mlrd so'mdan 888 341,7 mlrd so'mga oshgan bo'lsa, qurilish sektorining ulushi 2,4 foizdan 2,9 foizgacha kengaygan, bu esa sektorning iqtisodiy tizimdagi ahamiyati ortib borayotganini bildiradi. Viloyat darajasida qurilish hajmining 1 289,9 mlrd so'mdan 11 732,9 mlrd so'mga yetib, 9,1 koeffitsiyent bilan o'sishi kapital akkumulyatsiyasi jarayonlarining yuqori intensivlikda kechayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, hududlar kesimida 246,0 mlrd so'mdan 2 784,6 mlrd so'mgacha bo'lgan tafovut kapitalning sezilarli darajada markazlashganini anglatadi. Investitsion blokda asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalarning 16 463,7 mlrd so'mdan 251 247,6 mlrd so'mga va qurilishga yo'naltirilgan investitsiyalarning 9,9 mlrd so'mdan 287,0 mlrd so'mga oshishi qurilish sektorining iqtisodiy tizimda investitsiya oqimlarini jalb qiluvchi asosiy yo'nalishlardan biri ekanini tasdiqlaydi.

Shu bilan birga, ijtimoiy va fazoviy indikatorlarning metodologik modelga kiritilishi qurilish sektorining faqat iqtisodiy emas, balki hududiy va ijtimoiy tizimlar bilan uzviy bog'liqligini ochib beradi. Aholi jon boshiga uy-joy ta'minotining 14,9 m² dan 17,8 m² gacha farqlanishi va 1000 aholiga to'g'ri keladigan yangi uy-joy hajmining 295 m² dan 520 m² gacha o'zgarishi qurilish faoliyatining hududiy notekisligini aks ettiradi. Eng muhim jihat sifatida Gini indeksining 0,226 dan 0,357 gacha va Theil indeksining 0,090 dan 0,290 gacha oshishi qurilish sektorida kapitalning fazoviy konsentratsiyasi kuchayganini va hududlararo nomutanosiblik chuqurlashganini empirik asosda tasdiqlaydi. Natijada ushbu metodologik model turar-joy ko'chmas mulki qurilish sektorini baholashda makroiqtisodiy, investitsion, hududiy va ijtimoiy komponentlarni yagona tizimda birlashtiruvchi ilmiy asos sifatida xizmat qilib, hududiy rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda muhim analitik platforma vazifasini bajaradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari turar-joy ko'chmas mulki qurilish sektorining mintaqaviy iqtisodiyotdagi roli ko'p darajali va tizimli xarakterga ega ekanini empirik va metodologik jihatdan asoslab berdi. 2010–2022-yillarda O'zbekiston bo'yicha yalpi ichki mahsulot 78 936,6 mlrd so'mdan 888 341,7 mlrd so'mga oshib, qurilish sektorining hissasi 8 245,8 mlrd so'mdan 123 412,2 mlrd so'mga yetgani ushbu tarmoqning iqtisodiy o'sishdagi muhim o'rnini ko'rsatadi. Namangan viloyatida esa 2010–2022-yillarda hududiy YIM 3 364,4 mlrd so'mdan 41 098,2 mlrd so'mga oshgan bo'lib, qurilish hissasi 63,9 mlrd so'mdan 1 109,7 mlrd so'mga yetgan. Shu bilan birga, 2016–2023-yillarda qurilish hajmining 1 289,9 mlrd so'mdan 11 732,9 mlrd so'mga oshishi sektorning yuqori o'sish sur'atlarini namoyon etadi.

Hududlar kesimida tahlillar qurilish kapitalining sezilarli darajada notekis taqsimlanganini ko'rsatdi. Xususan, 2023-yilda Namangan shahri 2 784,6 mlrd so'm qurilish hajmi bilan yetakchilik qilgan bo'lsa, Uychi tumani 994,4 mlrd so'm, Chortoq tumani 610,6 mlrd so'm darajasida shakllangan. Aksincha, Norin tumanida 316,1 mlrd so'm, Yangiqo'rg'on tumanida 399,5 mlrd so'm hajm qayd etilgan. Gini indeksining 0,226 dan 0,357 gacha va Theil indeksining 0,090 dan 0,290 gacha oshishi qurilish sektorida kapitalning hududiy konsentratsiyasi kuchayganini va nomutanosiblik chuqurlashganini ko'rsatadi. Aholi jon boshiga uy-joy ta'minoti 14,9 m² dan 17,8 m² gacha, 1000 aholiga yangi uy-joy hajmi esa 295 m² dan 520 m² gacha farqlanishi hududlararo ijtimoiy-iqtisodiy tafovutlarning mavjudligini tasdiqlaydi.

Investitsion tahlillar qurilish sektorining iqtisodiy tizimda kapital akkumulyatsiyasi mexanizmi sifatida shakllanganini ko'rsatdi. Asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar 16 463,7 mlrd so'mdan 251 247,6 mlrd so'mga oshgan bo'lsa, qurilishga yo'naltirilgan investitsiyalar 9,9 mlrd so'mdan 287,0 mlrd so'mga yetgan. Shu bilan birga, ayrim yillarda investitsiya hajmining pasayishi yoki sekinlashuvi sektor rivojlanishining barqaror emasligini bildiradi. Tugallangan qurilish ishlari hajmining 1 010,4 mlrd so'mdan 7 132,3 mlrd so'mga oshishi esa qurilish sektorining real iqtisodiyotdagi rolini mustahkamlaydi.

Birinchidan, turar-joy ko'chmas mulki qurilish sektorini baholashda integratsiyalashgan metodologik yondashuvni joriy etish zarur bo'lib, bunda makroiqtisodiy, investitsion, hududiy va fazoviy indikatorlar yagona tizimda qo'llanishi lozim. Bu yondashuv qurilish sektorining iqtisodiy o'sish va hududiy rivojlanishdagi rolini kompleks baholash imkonini beradi.

Ikkinchidan, hududiy nomutanosiblikni kamaytirish maqsadida differensial investitsiya siyosatini amalga oshirish zarur. Gini indeksi 0,30 dan yuqori bo'lgan sharoitda past rivojlangan hududlarga yo'naltirilgan infratuzilma loyihalari va subsidiya mexanizmlarini kengaytirish, investitsiya oqimlarini muvozanatlashtirish orqali hududiy tenglikni ta'minlash mumkin.

Uchinchidan, qurilish sektorida fazoviy rejalashtirishni takomillashtirish zarur bo'lib, bunda hududlararo o'zaro ta'sirni hisobga oluvchi fazoviy ekonometrik modellar asosida resurslarni taqsimlash tavsiya etiladi. Bu yondashuv kapitalning ortiqcha markazlashuvini cheklab, hududiy rivojlanishni muvozanatlashtiradi.

To'rtinchidan, uy-joy bozorining institutsional muhitini yaxshilash orqali investitsiya samaradorligini oshirish lozim. Yer ajratish, qurilish ruxsatnomalari va mulk huquqini himoya qilish tizimlarini soddalashtirish investitsiya risklarini kamaytirib, hududlar bo'yicha iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi.

Beshinchidan, turar-joy ko'chmas mulki bozorida monitoring va tahlil tizimini joriy etish zarur bo'lib, bunda qurilish hajmi, narxlar va investitsiya oqimlarini real vaqt rejimida kuzatish imkonini beruvchi raqamli platformalarni ishlab chiqish tavsiya etiladi. Bu iqtisodiy siyosatni tezkor va samarali shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Leamer, E. E. (2007). Housing is the business cycle. Federal Reserve Bank of Kansas City Proceedings.
2. UN-Habitat. (2016). Urbanization and Development: Emerging Futures.
3. IMF. (2018). Housing Markets and the Global Financial Stability Report.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 28-avgustdagi "Ma'muriy islohotlar doirasida qurilish va uy-joy kommunal xo'jaligi sohasida davlat boshqaruvini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-151-son Farmoni
5. Anselin, L. (1988). Spatial Econometrics: Methods and Models.
6. Mills, E. S. (1972). Studies in the Structure of the Urban Economy. Johns Hopkins University Press.
7. Fujita, M., & Thisse, J. F. (2002). Economics of Agglomeration: Cities, Industrial Location, and Regional Growth. Cambridge University Press.
8. DiPasquale, D., & Wheaton, W. C. (1996). Urban Economics and Real Estate Markets. Prentice Hall.
9. Poterba, J. M. (1984). Tax subsidies to owner-occupied housing: An asset-market approach. Quarterly Journal of Economics, 99(4), 729–752.
10. Case, K. E., & Shiller, R. J. (2003). Is there a bubble in the housing market? Brookings Papers on Economic Activity, 2003(2), 299–362.
11. Iacoviello, M. (2005). House prices, borrowing constraints, and monetary policy. American Economic Review, 95(3), 739–764.
12. Cheshire, P., & Sheppard, S. (2004). Capitalising the value of free schools: The impact of supply characteristics and uncertainty. Economic Journal, 114(499), F397–F424.
13. Brueckner, J. K. (2000). Urban sprawl: Diagnosis and remedies. International Regional Science Review, 23(2), 160–171.
14. Malpezzi, S. (1996). Housing prices, externalities, and regulation in U.S. metropolitan areas. Journal of Housing Research, 7(2), 209–241.
15. Saiz, A. (2010). The geographic determinants of housing supply. Quarterly Journal of Economics, 125(3), 1253–1296.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2024. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

